

VA-BANQUE

Van John-Alexander Janssen verscheen eerder bij De Arbeiderspers:

Een verhaal uit de Zonnestad (roman, 2017)

Trocadéro (roman, 2019)

John-Alexander Janssen

Va-banque

Roman

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 2022 John-Alexander Janssen
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie of op
welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers,
Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslagontwerp: Jan van Zomeren
Omslagillustratie: AdobeStock
Portret auteur: Emma Wouters
Typografie: Perfect Service

ISBN 978 90 295 4246 3 / NUR 301

johnalexanderjanssen.nl
arbeiderspers.nl

‘Mijn jonge broer vroeg de vogels om vergiffenis: dat leek zinloos, maar het is juist, want alles staat met elkaar in verband (...).’

– Fjodor Dostojevski

‘De mens heeft drie wegen om verstandig te handelen: ten eerste door na te denken, ten tweede door te imiteren en ten derde door ervaring. Dat laatste is het pijnlijkst.’

– Confucius

Voor A.

I.

Rotterdam, december 2019

‘Klaar voor de show?’ Pascal leunt achterover in zijn bureaustoel, legt zijn benen over elkaar en zegt: ‘Dit is jouw dag.’

Marieke knikt.

‘Wacht even,’ zegt hij. ‘Zie ik het nou goed? Is Marieke Slingelant nerveus? De prinses van de M&A, die haar hand niet omdraait voor miljoendeals, die schakelt met CEO’s en...’

‘Stop maar.’

‘Niet gedacht dat ik dat nog eens zou meemaken.’

Ze glimlacht flauw en wendt haar blik af. Buiten is het grijs, het regent zachtjes.

‘Ik begrijp het, hoor. *Big day*. Komt de illustere Roemer ook?’ vraagt hij.

Ze schudt haar hoofd.

‘Oké. Jouw feestje... Twaalf uur, toch?’

‘Ja,’ zegt ze. ‘In de meeting room,’ en ze gaat zitten en wil haar bureau opruimen, dat wemelt van de papieren en de ordners – een nieuwe zaak is zojuist binnengekomen – als opnieuw zijn stem klinkt.

‘Heb je je speech geoefend? De ondergrens voor partners is een kwartier, dat weet je, hè?’

‘Ik...’

‘Relax, Marieke. Het komt goed.’

Haar ogen schieten heen en weer en ze lacht kort.

Ze bekijkt de foto’s op haar bureau. Ze staart, zoals ze al de hele ochtend doet, het is alsof de dingen haar ogen met een onzichtbaar lijntje vasthouden. Puck, die haar aankijkt met een alwetende glimlach. De blik die alles doorziet. Ze denkt ook aan Sem, aan Roemer, aan haar zus, haar ouders, en aan Cari, Raf, Peter Lauman. Haar he-

le carrière: alles flitst met een duizelingwekkende snelheid door haar hoofd en lijkt daarna op een rare manier samen te smelten tot momenten.

Zo voelt het dus, om te winnen en toch te verliezen. Of is het andersom?

Half twaalf. Een glazenwasser doemt op voor de ramen. De man, niet veel ouder dan dertig, staat in de metalen bak van een hoogwerker. Wind en regen waaien in zijn gezicht.

Marieke kijkt naar zijn bewegingen. Wat zou ze er niet voor overhebben om met hem te ruilen, vandaag. Of misschien voor wat langer. Een week. Een maand. Een jaar, desnoods. Ja. Laat het maar regenen; laat het donderen en ijzelen en ook sneeuwen. Ze neemt het op de koop toe.

Wat een puinzooi is haar leven. En ze weet het: soms valt er niets meer te zeggen, niets te doen. Niets anders dan dulden, en voelen, terwijl de chaos neerdaalt. Soms is er geen andere keus dan zwijgen, alles kalm te ondergaan.

Dan te wachten tot het lot voor je beslist.

Dar es Salaam, juni 2018

De avond valt, de buitenlampen van het hotel springen aan. Medewerkers verschijnen op het terras en zetten glazen potten met thee-lichtjes erin op de tafels. Marieke wacht tot het kaarsje is aangestoken, drinkt dan de laatste slok van haar cocktail, kijkt naar Roemer en wil iets zeggen, maar ze zwijgt en wendt haar blik naar het zwembad. Op de achtergrond klinkt loungemuziek.

‘Ik ga naar boven,’ zegt ze opeens.

‘Nu?’ vraagt hij.

‘Ja. Blijf jij maar,’ zegt ze. ‘Ik ben kapot. En we moeten vroeg op, morgen.’ Haar gezicht gloeit. Ze staat op van haar kruk. ‘Hoe laat zei je dat de taxi kwam?’

‘Half vijf.’

Ze rolt met haar ogen, legt haar hand kort op zijn schouder en draait zich om. Ze verlaat het terras en loopt naar de lift.

Boven in de suite is het nog warm. Ze pakt een flesje water, drinkt een slok en gaat verder met inpakken. Als ze klaar is loopt ze het balkon op en kijkt naar buiten. De bar, een vleugel van het hotel, een stukje snelweg in het westen, de oceaan: niet zo verpletterend als het uitzicht van het hotel op Zanzibar, maar ook lang niet verkeerd.

Haar horloge wijst negen uur. Morgen om deze tijd zijn ze thuis. Ze kan niet wachten. Ze mist de kinderen. Werk. Als ze dat Heineken-dossier niet net had afgerond dan was het nooit gelukt om verlof te krijgen. Daar hoefde hij zelden twee keer om te vragen: haar vader gaf onmiddellijk toe. Roemer moest eens weten hoeveel.

Ze kijkt naar de snelweg, volgt de auto's met haar ogen. Dan kijkt ze naar de bar. Hij zit er nog.

Waarom waren ze hiernaartoe gekomen? Alleen om bij te komen

van de drukte, weer op te laden voor de volgende ronde? Of ook voor iets anders, voor hun huwelijk? Als een veredelde vorm van relatie-therapie. Zo voelde het niet. En zo had hij het zeker niet bedoeld. De gedachte was nooit bij hem opgekomen. Bij hem niet, maar al tijdens de eerste dag be kroop háár het gevoel dat er iets ontbrak – niet alleen de kinderen – al kon ze niet direct bedenken wat.

Acht dagen vakantie, waarom voelt ze zich dan niet uitgerust? Ze sluit haar ogen.

Als ze weer kijkt is zijn kruk leeg. Ze wil opstaan, maar bevriest plotseling in haar bewegingen. Hoort ze zijn stem? Waarom doet hij zo geagiteerd?

Dan is het stil.

Ze loopt naar de badkamer en kijkt in de spiegel. Misschien was het geen ontbreken. Was het eerder een teveel dat haar deze week dwarszat, en was datgene wat ooit medicijn was geweest nu op de een of andere manier een gif? De gedachte overdondert haar. Misschien is ze gewoon in de war.

Ze doet het licht uit en gaat in bed liggen.

Hij hangt over de bar en drinkt een biertje. De stem van Bob Marley klinkt nu door de speakers. Wat een relaxte plek, de minivakantie was precies wat hij ervan had verwacht. Eén keer seks was aan de karige kant, maar de kwaliteit van het eten en de cocktails compenseerde het gebrek ruimschoots. Deze week, beseft Roemer, was een groot succes. Ze moeten dit soort dingen vaker doen.

Zijn maag knort. Hoe laat is het? Hij kan wel weer een hapje gebruiken. Hij pakt de borrelkaart en seint naar de barman.

Een ober brengt zijn bestelling.

Na de hamburger met friet drinkt hij nog een biertje en staart voldaan in de verte, naar de zee, die schittert, en naar de horizon, waar enkele containerschepen voorbijvaren. Wat zouden ze vervoeren? Bulk, machines? Is Dar es Salaam wellicht ook iets voor hen, voor Slingelant? Moet hij daar niet eens naar kijken? Hij pakt zijn telefoon, maar zet niet door: Oost-Afrika kan wachten. West-Afrika daarentegen. Zo is het. Eerst een behoorlijke deal met Abidjan. Roemer knikt. Daar gaat hij binnenkort voor zorgen.

Hij laat fooi achter en loopt langs het zwembad, naar de openstaande terrasdeuren, maar als hij het hotel binnengaat glijdt zijn voet weg op de parketvloer.

Hij maakt een smak.

Een vrouw ziet het en slaakt een kreet. Hotelgasten in de lobby onderbreken hun gesprek en kijken zijn kant uit.

Een medewerker snelt toe. 'Are you all right, sir?'

Zwijgend krabbelt hij op, wrijft over zijn elleboog, bevoelt ook zijn knie en kijkt vervolgens naar de glimmende vloer, terwijl de woede in hem opborrelt: wie dweilt er in godsnaam de vloer als er nog gasten rondlopen in het hotel?! Kunnen die lui geen bordje neerzetten? Hij had verdomme zijn nek wel kunnen breken!

'You did this?' bijt hij de medewerker toe.

De jonge man schudt zijn hoofd.

'No? Goed, haal de manager maar.' Hij plant zijn handen in zijn zij.

Een man in een donker pak meldt zich.

'Are you the manager?'

De man knikt.

Roemer gebaart naar de vloer. 'Who did this? This is very dangerous, you understand? Zulke lakse mensen zouden hier niet moeten werken.'

De manager knikt en biedt zijn verontschuldigingen aan, wijst dan naar een geel waarschuwbordje verderop. 'Maar meneer heeft helemaal gelijk, het had niet mogen gebeuren. Onze fout,' zegt hij. Mag hij de *gentleman* iets aanbieden?

Roemer kijkt naar het bordje, mompelt iets onverstaanbaars en daarna 'doe maar een whisky'. Hij kijkt de man na, loopt dan naar buiten en laat zich zakken in een fauteuil op de veranda.

Het duurt niet lang tot de manager het glas komt brengen.

'Nogmaals onze excuses,' zegt hij. 'Ik kan u zeggen dat ik de verantwoordelijke medewerker zojuist de deur heb gewezen.'

Roemer knikt instemmend. Acties hebben consequenties; incompetentie moet je onmiddellijk afstraffen: als er al spelregels zijn in het leven, dan die twee. Zo ingewikkeld is het allemaal niet.

'Mooi zo,' zegt hij.

De manager maakt een kleine buiging. ‘Aarzelt u niet als u me nodig heeft, sir.’

‘De rest van de avond,’ voegt hij eraan toe, ‘drinkt u op onze kosten.’

‘De rest van de avond,’ herhaalt Roemer als de man is verdwenen. Hij blikte op zijn elleboog, drinkt zijn whisky op en wil opstaan, maar hij bedenkt zich, graait in zijn zak en haalt een stapeltje biljetten tevoorschijn. Shillings en Amerikaanse dollars. Hij telt de dollars, neemt een biljet van vijftig – ach, wat kan hem het ook schelen – legt het op het tafeltje voor hem en loopt dan naar de lift.

Rotterdam, juni 2018

Het is avond, de lantaarns op de kade branden. Anthonie Slingelant maakt zijn stropdas los, loopt naar de drankkast, schenkt zichzelf een whisky in. Na een korte blik op het miniatuurschip in de vitrine, loopt hij naar het raam van zijn kantoor en kijkt naar buiten. De haven is verlicht. Nu en dan varen schepen voorbij: motoraken, waddenkrabbers, kleinere tankers. Het lichtere werk. De grotere varen allang niet meer over de Nieuwe Maas. Ongelooflijk, hoe Rotterdam is veranderd. Hoe de haven is gegroeid, als een voortdurende celdeling, in een lichaam dat niet veroudert.

Zelf is hij er niet jonger op geworden. Zijn haar, netjes gekamd, is witgrijs – witter dan grijs – en de huid op zijn jukbeenderen is iets verslapt, fijne krasjes liggen onder zijn ogen. Het gezicht van een ouderwetse bankier of, zoals een journalist het ooit uitdrukte, een ‘*old boy*, met cijfers in zijn hoofd, mensen in zijn hart’. Een *old boy* die echter nog niet van het toneel is verdwenen, die de jonge honden nog altijd leidt, en als het moet vermaant. De laatste dans is voor hem.

De verandering. Zijn grootvader Toon Slingelant ging elke dag in dierendelig pak naar zijn werk, met zakhorloge. Trots vertelde die ooit hoe zijn grootvader, begonnen als zalmvisser op IJsselmonde, bezoek kreeg van prins Hendrik. De bloei na de Eerste Wereldoorlog. De verwoestingen van de Tweede, de tijd waarin zijn eigen herinneringen begonnen. Die, lijkt het, zijn verknoopt met de uitbreidingen van de haven.

De aanleg van de Botlek, toen hij rondliep op de hbs. Europoort, nadat hij een baantje had bemachtigd op de Holland-Amerika Lijn. Hij wilde nog niet studeren, wilde iets van de wereld zien. Voor een

salaris van driehonderd gulden per maand plus kost en inwoning voer hij naar New York. Pas daar voelde hij het. Voelde dat wat als een loden last op hem had gedrukt, in werkelijkheid een groot voorrecht was. Zijn toekomst lag in het bedrijf. Hij was opvolger.

Het was 1961, hij studeerde maritieme techniek in Delft; hij was altijd meer een technicus dan een cijferman of een prater. Acht jaar later werd de Maasvlakte aangelegd, als de dag van gisteren ziet hij nog voor zich hoe de eerste betonblokken in het water werden gestort, hoe Loes en hij – ze waren nog niet getrouwd – in hun zwemkleding op het zand lagen en vol bewondering naar de hijskranen keken.

De oliecrisis, enkele jaren daarna. De moeilijkheden. De rederij had het zwaar – iedereen die mondiaal zakendeed – maar zijn vader stroopte zijn mouwen op en loodste het bedrijf door de storm. Er waren er toen heel wat die failliet gingen; vanaf eind jaren vijftig al, toen het passagiersvervoer moest concurreren met de luchtvaart; vanaf eind jaren zestig opnieuw, toen de vrachtvaart om containers begon te draaien. Toen, terwijl zijn generatiegenoten naar Pink Floyd en Jefferson Airplane luisterden en halfnaakt lagen te flikflooiën aan de Kralingse Plas, stroopte hijzelf zijn mouwen op.

De jaren zeventig, het kantoor stond steevast blauw van de rook, telefoons rinkelden onophoudelijk, secretaresses kletterden op hun typemachines. Orders, contracten, het ging allemaal nog per post. Buiten op de oevers stonden rijen hijskranen: niet alles is veranderd.

De eerste Slingelant-containerschepen. De moed die nodig was om te investeren, met de tijd mee te gaan, zonder te hard te willen groeien. Kwaliteit leveren. Daar ging het om. Nog steeds. Zijn vader zei het en hij heeft het hem altijd nagezegd. Ook in een industrie waar kwantiteit regeert. Nieuwe contacten. Samenwerkingen. Lijnen. Havens. Marseille, Thessaloniki, Tanger, Moermansk. Zuid-Afrikaans ijzererts, Colombiaanse en Siberische kolen, Canarische tomaten, Roemeense mais: Rotterdam als het kloppende hart van een almaar groeiend lichaam.

De kredietcrisis deed pijn. Ze hadden alle zeilen moeten bijzetten. Het gedoe met de banken en leveranciers had hem veel gekost. Geld,

energie. Misschien had hij de revalidatie wat onderschat. Een lichte hartaanval, zeiden de artsen. Maar goddomme nog aan toe, ze hadden het gered! Zelfs toen de banken voorzichtig werden, zaken als reputatie en prestaties in het verleden opeens niet meer leken te tellen.

Ook die schok was opgevangen. De rederij was er zelfs sterker uit gekomen, uiteindelijk. En hij? Hij is er nog. Misschien is dat wel zijn grootste verdienste van de afgelopen vijfenveertig jaar: er nog zijn.

Sommigen zeggen dat hij te lang is doorgegaan. Vragen hem met zoveel woorden waarom hij de zaak niet doorschuift naar de volgende generatie. Niet omdat hij niet kan loslaten. Hij is geen controlfreak. Maar een man die zichzelf respecteert moet ook naar zichzelf leren luisteren. Hij doet het als de tijd rijp is. Geen seconde eerder. Dat heeft hij altijd gezegd. Voor zulke dingen bestaat een tijd, een moment dat je niet moet forceren.

Diep in zijn hart had hij gehoopt om zijn dochter alsnog te overtuigen. Te verleiden, misschien. Niet zijn oudste. Haar klokje tikte altijd al anders. Marieke, zijn jongste; zij had de intelligentie, het inzicht. Het karakter. Nog steeds. Drie keer maar liefst heeft hij haar een baan aangeboden – ‘dit bedrijf zit je in het bloed, lieverd’. Kennelijk maakte het weinig indruk. Die koppigheid... Van wie had ze dat?

Zijn advocaat had hem aangeraden om zich ‘tegen rampspoed te verzekeren’. Ook voor zijn dochters. Concreet was het advies niet geworden. Dat hoefde ook niet. Hij wist genoeg, en hij had kort overwogen om de aandelen onder te brengen in een holding met voor hem een controlerend belang. Zo kon hij de grootste fouten voorkomen en toch op afstand blijven, als een poortwachter van zijn eigen bedrijf. Een onzichtbare hand. Toen hoorde hij de stem van zijn vrouw in zijn hoofd: ging hij echt tienduizenden euro’s uitgeven aan een juridische structuur die hem via een achterdeur zeggenschap garandeerde, de macht die hij juist wilde opgeven? Wie hield hij daarmee voor de gek?

Ongetwijfeld niet zijn schoonzoon.

Loes was dol geweest op Roemer. In het begin vond ze hem wat onbehouwen – zoals in zoveel andere dingen moest hij haar daarin

gelijk geven – en moest ze wennen aan zijn aanwezigheid, zeker na die aardige ex die altijd bloemen voor háár meebracht. Maar ze zag in dat deze Fries haar jongste dochter, in tegenstelling tot haar exen, ‘aankon’. Dat hij goed voor haar was. Haar aanbad. Misschien zelfs te veel.

Ook hij zag het. Nog steeds. Hij is geen verkeerde jongen. Een geschikte opvolger? Daar is het laatste woord nog niet over gezegd. De term ‘oppasser’ bevalt hem beter. De rederij moet een familiebedrijf blijven. Dat is hem wat waard. Als Marieke zich ooit bedenkt. Of als zijn kleinzoon het wil doen, in de toekomst. Een van zijn twee kleindochters. Waarom niet?

Een oppasser. Het afgelopen jaar heeft hij hem langzaam voorbereid, zonder iets te beloven. Vlekkeloos was het bepaald niet gegaan, maar – weer de stem van zijn vrouw – wat had hij dan verwacht? Zijn schoonzoon kent het bedrijf. Kent het goed, inmiddels. Het moet er per slot van rekening een keer van komen. En toch. Voor het eerst in anderhalve eeuw zal het directeurschap van de Rotterdamse rederij Slingelant Maritime bv niet meer overgaan van vader op zoon. Voor het eerst wordt de keten doorbroken. Het is allemaal niet niks.

Er is nog zoveel te doen.

Uitdagingen. De concurrentie, die hele digitalisering: hij wordt onrustig als hij eraan denkt. Het tempo van de veranderingen, lijkt het, ligt hoger dan ooit. Er gebeurt meer tegelijkertijd. Hij voelt het. Deze wereld – het valt hem zwaar om het toe te geven – is zo langzaam de zijne niet meer. Met leeftijd heeft het niets te maken. Of toch. Hij zal een keer moeten plaatsmaken. Later...

Een sleepboot vaart langs. Hij drinkt zijn glas leeg, gaat zitten aan zijn bureau, trekt zijn stropdas strak en buigt zich over zijn papieren.

4.

Rotterdam, augustus 2018

Het is zomer en Marieke Slingelant werpt een blik op de tuin. Dan op haar horloge. Het is half zes. De gasten kunnen ieder moment terug zijn.

Vlug maakt ze het voorgerecht af, legt bestek neer en zet alles klaar, loopt dan naar de koelkast en bekijkt opnieuw de grote aluminium bakken van de traiteur, die Roemer zo nodig moest halen en die bijna alle beschikbare ruimte op de planken innemen. Waarom kan hij nou nooit eens normale porties meebrengen? Waarom altijd die overvloed? Die angst dat er te weinig is. Een groot kind. Dat is hij. En zij?

Ze pakt de ingrediënten die ze zoekt, drinkt nog een slok wijn en begint aan de tiramisu.

De oppas is er al.

Het is avond, de zon is nog warm en de gasten, terug van het zeilen op de Kralingse Plas, staan verspreid over het gazon en nippen van hun rosé, hun gezichten zongebruind of roodverbrand.

Roemer bekijkt hen vanuit de schaduw van het overdekte terras, loopt vervolgens naar de barbecue en rijdt hem een stuk de tuin in. Hij knipt zijn zippo open, legt aanmaakblokjes neer en probeert ze in de hens te zetten, maar er gebeurt niets. Een lichte bries is opgestoken.

‘Lukt het?’ roept iemand.

Hij schermt de barbecue af met zijn lijf en probeert het opnieuw. Tevreden kijkt hij naar de eerste vlammen.

Niek en Joni staan te vaperen bij de zandbak. Marieke leidt haar zus Joyce, haar zwager Rob en een paar anderen langs de magnolia, de vijgenbomen, de stokrozen. Iedereen is gedrenkt in goudgeel zon-

licht, als menselijke fossielen in barnsteen.

‘Papa!’ klinkt het opeens. Een meisje met glanzend, lang bruin haar komt op blote voeten naar buiten gerend. Ze is zes of, zoals ze zelf zou zeggen, bijna zeven.

‘Mogen we ijs?’ vraagt ze.

‘Ijs, nu?’ Hij port met een pook in de briketten. ‘Hebben jullie al gegeten?’

Ze lacht verlegen.

‘Eén bolletje,’ zegt hij. ‘En één na het eten. Deal?’

Het meisje draait zich om en rent weer naar binnen. ‘Jaaaaaaa,’ gilt ze, ‘het maaaaag!!!!’

Marieke loopt op hem af. ‘Ik geloof dat de mensen trek beginnen te krijgen.’

Hij neemt haar op, hij houdt van deze jurk, die haar lichaam perfect omsluit, precies genoeg van haar benen onthult.

‘Komt goed, schatje,’ zegt hij en hij port weer in de briketten, als hij een stem hoort.

‘Valt me van je tegen, *Rooster*.’ Niek gebaart naar de barbecue. ‘Zo’n ouderwets ding,’ zegt hij. ‘Je moet een gasbarbecue kopen. Kan meer op en het gaat tien keer sneller.’

‘Het vlees gaart beter, hierop.’

‘Zegt wie? Je Thaise masseuse?’ Niek grijnst. ‘Je moet jezelf niet tekortdoen, jongen.’ Hij houdt zijn glas op. ‘Heb je nog iets staan, of moeten we aan het sap?’

‘Trouwens,’ vervolgt hij, ‘je betere helft ziet er prachtig uit. Jammer dat ze niet mee was vanmiddag. Zat ze weer op kantoor?’

Roemer vertrekt zijn mond iets.

‘Weet je wat, chef,’ zegt Niek, ‘als jij even een flesje gaat halen, dan zorg ik intussen voor dat ding. Heb je vlees?’

‘Bietenburgers.’

‘Lolbroek.’

Roemer pakt wat flessen chardonnay en zet de schalen met salades op het aanrecht. Hij telt de flessen nog een keer, loopt terug voor meer, maar blijft even staan op de drempel, zijn blik blijft hangen, hij staart langs de balken die de overkapping van het terras stutten, in de ver-